

Brüssel, 24.5.2023
COM(2023) 613 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

**milles käsitletakse Küprose 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu
arvamus Küprose 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta**

{SWD(2023) 613 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Küprose 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,² eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,³ millega loodi taaste- ja vastupidavusraha. Taaste- ja vastupidavusraha antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist. 30. juunil 2022 ajakohastati vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikele 2 taaste- ja vastupidavusraha igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

¹ ELT L 209, 2.8.1997, lk 1.

² ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusraha (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

- (2) 22. novembril 2022 võttis komisjon vastu 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,⁴ mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2023) algust. 23. märtsil 2023 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteetidid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 22. novembril 2022 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2023. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Küprost ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka arvamuse Küprose 2023. aasta eelarvekava kohta. Komisjon võttis vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel kohta, mille nõukogu võttis vastu 16. mail 2023, ning ettepaneku 2023. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 13. märtsil 2023.
- (3) Kuigi ELi riikide majandus on olnud märkimisväärselt vastupidav, mõjub geopoliitiline kontekst neile jätkuvalt negatiivselt. Kuna EL toetab kindlalt Ukrainat, keskendutakse ELi majandus- ja sotsiaalpoliitika tegevuskavas sellele, et vähendada lühiajalises perspektiivis energiašokkide negatiivset mõju haavatavatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele ning jätkata jõupingutusi, et viia ellu rohe- ja digipöörde, toetada kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, tagada makromajanduslik stabiilsus ja suurendada vastupidavust keskpikas perspektiivis. Samuti keskendutakse jõuliselt ELi konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamisele.
- (4) 1. veebruaril 2023 avaldas komisjon teatise „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimanetraalsuse ajastuks“,⁵ et edendada ELi nullnetotööstuse konkurentsivõimet ja toetada kiiret üleminekut kliimanetraalsusele. Kava täiendab Euroopa roheline kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ raames tehtavaid jõupingutusi. Sellega tahetakse luua keskkond, mis aitaks paremini suurendada ELi suutlikkust töötada välja nullnetotehnoloogiad ja toota tooteid, mida on vaja ELi ambitsioonikate kliimaeesmärkide saavutamiseks, samuti tagada juurdepääs asjakohastele kriitilise tähtsusega toorainetele, sealhulgas mitmekesistades hankimist, kasutades parimal viisil liikmesriikide maavarasid ja maksimeerides toorainete ringlussevõttu. Kava aluseks on neli sammast: prognoositav ja lihtsam õigusraamistik, kiirem juurdepääs rahastusele, oskuste edendamine ning avatud kaubandus tarneahelate vastupidavuse tagamiseks. Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,⁶ milles on esitatud üheksa üksteist tugevdavat tegurit koos eesmärgiga välja kujundada majanduskasvu soodustav õigusraamistik. Teatistes seatakse poliitilised prioriteetidid, mille eesmärk on aktiivselt tagada struktuursed parandused, sihipärased investeeringud ja reguleerivad meetmed ELi ja selle liikmesriikide pikaajalise konkurentsivõime edendamiseks. Allpool esitatud soovitusel aitavad need prioriteetide ellu viia.
- (5) 2023. aastal jätkab majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta arenemist kooskõlas taaste- ja vastupidavusraha rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavades käsitletakse kõiki viimastel aastatel esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist.

⁴ COM(2022) 780 final.

⁵ COM(2023) 62 final.

⁶ COM(2023) 168 final.

2019., 2020. ja 2022. aasta riigipõhised soovitusel on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

- (6) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse⁷ eesmärk on kiiresti kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab tugevdada energiapuudust ja mitmekesistada liidu energiaravustust ning edendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Määrus võimaldab liikmesriikidel lisada oma riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke. Samuti aitavad need suurendada ELi nullnetotööstuse konkurentsivõimet, nagu on kirjeldatud rohelise kokkuleppe tööstuskavas kliimaneutraalsuse ajastuks, ja käsitleda energiaalaseid riigipõhiseid soovitusi, mis esitati liikmesriikidele 2022. aastal ja esitatakse neile vajaduse korral ka 2023. aastal. REPowerEU määrusega kehtestatakse uus tagastamatu rahalise toetuse kategooria, mille kaudu saavad liikmesriigid rahastada taaste- ja vastupidavuskavade raames uusi energia seotud reforme ja investeeringuid.
- (7) 8. märtsil 2023 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks. Selle eesmärk on toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist⁸. Komisjon tuletas meelde, et stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamine lõpetatakse 2023. aasta lõpus. Komisjon kutsus üles kohaldama 2023.–2024. aastal eelarvepoliitikat, mis tagab võla jätkusuutlikkuse keskpikas perspektiivis ja suurendab kestlikul viisil potentsiaalset majanduskasvu. Liikmesriike kutsuti üles määrama oma 2023. aasta stabiilsus- ja lähenemisprogrammides kindlaks, kuidas eelarvekavadega tagatakse keskpikas perspektiivis eelarvepuudujäägi kontrollväärtuse (3 % SKPst) järgimine ning võla usutav ja pidev vähendamine või selle hoidmine usaldusväärsel tasemel. Komisjon kutsus liikmesriike üles kaotama järk-järgult riiklikud eelarvemeetmed, mis on kehtestatud kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmiseks energiahinnašoki eest, ja alustama kõige vähem suunatud meetmetest. Komisjon märkis, et kui uue energiahinnasurve tõttu on vaja toetusmeetmeid pikendada, peaksid liikmesriikide sellised meetmed olema varasemast palju paremini suunatud haavatavatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele. Komisjon pani ette, et eelarvesoovitused tuleks kvantifitseerida ja diferentseerida ning sõnastada esmaste netokulude alusel, nagu on kavandatud teatistes ELi majanduse juhtimise raamistiku reformimise suuniste kohta⁹. Komisjon soovitas, et kõik liikmesriigid peaksid jätkama riiklikult rahastatavaid investeeringuid ning tagama taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude ELi vahendite tõhusa kasutamise, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega ning vastupidavuseesmärkidega. Komisjon märkis, et teeb nõukogule ettepaneku, et ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused algatataks olemasolevate õigusnormide kohaselt 2024. aasta kevadel 2023. aasta tulemuste põhjal.
- (8) 26. aprillil 2023 esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud ELi majandusjuhtimise eeskirjade põhjalikuks reformimiseks. Ettepanekute põhieesmärk on parandada

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1).

⁸ COM(2023) 141 final.

⁹ COM(2022) 583 final.

valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning edendada reformide ja investeeringute kaudu kõigis liikmesriikides kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Ettepanekutega soovitakse anda liikmesriikidele suurem kontroll keskpika perioodi kavade koostamise üle, kuid kehtestada ka rangem nõuete täitmise tagamise kord tagamaks, et liikmesriigid täidavad oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades võetud kohustusi. Eesmärk on viia seadusandlik töö lõpule 2023. aastal.

- (9) 17. mail 2021 esitas Küpros vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 28. juulil 2021 võttis nõukogu vastu otsuse Küprose taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta¹⁰. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Küpros on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärgid ja sihte ei ole tagasi pööratud.
- (10) Kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikes 1 sätestatud tähtajaga esitas Küpros 9. mail 2023 oma 2023. aasta riikliku reformikava ja 2. mail 2023 oma 2023. aasta stabiilsusprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2023. aasta riiklik reformikava ka Küprose kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.
- (11) 24. mail 2023 avaldas komisjon Küprose kohta 2023. aasta riigiaruande¹¹. Selles hinnati Küprose edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2022 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovitude järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Küpros on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Küprose edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõivet, oskusi ja vaesuse vähendamist käsitlevate eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.
- (12) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Küprose kohta põhjaliku analüüsi ja avaldas selle tulemused 24. mail 2023¹². Komisjon jõudis järeldusele, et Küprosel esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Erasektori, valitsemissektori ja välisvõlga seotud haavatavused on küll üldiselt vähenenud, kuid tekitavad endiselt muret. Eelkõige on suured võlad, sealhulgas viivislaenu, märkimisväärselt vähenenud ja eeldatavasti vähenevad jätkuvalt, samas tekitab endiselt probleeme jooksevkonto puudujääk. Erasektori võlg on alates 2015. aastast vähenenud, välja arvatud 2020. aastal COVID-19 kriisi ajal, ning peaks SKP nominaalkasvu toel jätkuvalt vähenema ka sel ja järgmisel aastal. Siiski kõrgemad intressimäärad avaldada survet võla teenindamisele, kuna enamik laene on muutuva intressimääraga. Erasektori võlga ja välisvõlga mõjutab eriotstarbeliste vahendite olemasolu Küprosel, mis suurendab

¹⁰ Nõukogu 28. juuli 2021. aasta rakendusotsus Küprose taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (ST 10686/2021; ST 10686/2021 ADD 1).

¹¹ SWD(2023) 613 final.

¹² SWD(2023) 635 final.

võlgade mahtu, kuid mille oht majandusele on piiratud. Pankade portfellis olevad viivislaenu on viimastel aastatel oluliselt vähenenud tänu viivislaenu müügile, mahakandmistele, rahalistele tagasimaksetele, korrigeerimistele ja võlgade vahetamisele kapitali vastu. Valitsemissektori võlg on pidevalt vähenenud; see langes allapoole pandeemiaeelset taset ning peaks 2023. ja 2024. aastal veelgi vähenema. Hoolimata turismi taastumisest kasvas suur jooksevkonto puudujääk 2022. aastal veelgi, kajastades tugevat sisenõudlust ja kõrgeid energiahindu; prognooside kohaselt peaks see käesoleval ja järgmisel aastal mõnevõrra vähenema, kuid jääb endiselt suureks. Poliitiline reaktsioon on olnud positiivne. Taaste- ja vastupidavuskava sisaldab mitut meetet, mis peaksid aitama majandust mitmekesistada, toetama ekspordi kasvu ja vähendama liigset sõltuvust naftaimportidest. Taaste- ja vastupidavuskava raames võeti 2022. aasta keskel vastu krediidistajaid ja krediidihaldajaid käsitlevate seaduste muutmise pakett, millega parandatakse nende töökeskonda ja toetatakse viivislaenude vähendamist. Sundtäitmise peatamine, mida on mitu korda edasi lükatud, lõpetati käesoleva aasta veebruaris: tõhus sundtäitmise raamistik on väga oluline, et julgustada laenuvõtjaid osalema laenude restruktureerimises, vähendada veelgi viivislaenu osakaalu majanduses, aidata vähendada erasektori võlakooormust ja tõhustada makse distsipliini.

- (13) Eurostati kinnitatud andmete põhjal¹³ muutus Küprose valitsemissektori eelarvepuudujääk, mis 2021. aastal oli 2,0 % SKPst, 2022. aastal eelarveülejäagiks 2,1 % SKPst, samas kui valitsemissektori võlg vähenes 101,2 %-lt SKPst 2021. aasta lõpus 86,5 %-le SKPst 2022. aasta lõpus.
- (14) Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud eelarvepoliitilised meetmed, mis on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. 2022. aastal hõlmasid sellised tulused vähendavad meetmed kütuseaktsiisi langetamist kõikide tarbijate jaoks (bensini ja diislikütuse puhul 7 senti liitri kohta ja kütteaine puhul 5,37 senti liitri kohta) ning kodumajapidamiste elektritarbimise suhtes kohaldatava käibemaksumäära vähendamist 19 %-lt 9 %-le (haavatavate kodumajapidamiste puhul 5 %-le); kulusid suurendavad meetmed hõlmasid ka elektri hindade kasvu kompenseerimist, millega hüvitati 50–100 % hinnatõusust. Viimati nimetatud meetme rakendamiseks teeb valitsus makseid Küprose energiaametile, mis kuulub täielikult riigile. Komisjoni hinnangul oli kõigi nende meetmete eelarveline netokulu 2022. aastal 0,7 % SKPst. Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud ka Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud, mis olid 2022. aastal hinnanguliselt 0,1 % SKPst. Samal ajal langesid COVID-19 ajutiste erakorraliste meetmete hinnangulised kulud 2,9 %-lt SKPst 2021. aastal 0,3 %-le SKPst 2022. aastal.
- (15) 18. juunil 2021 soovitas nõukogu Küprosel¹⁴ säilitada 2022. aastal toetav eelarvepoliitika, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastust saadav impulss, ning riiklikult rahastatavad investeeringud.
- (16) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika¹⁵ 2022. aastal üldjoontes neutraalne, mis oli kõrge inflatsiooni tingimustes asjakohane. Nagu nõukogu soovitas, jätkas Küpros

¹³ Eurostat-Euro Indicators, 47/2023, 21.4.2023.

¹⁴ Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, milles esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 58).

¹⁵ Eelarvepoliitikat mõõdetakse esmaste kulude (ilma kaalutusõiguse alusel võetud tulumeetmeteta) muutusena keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu suhtes, jättes välja COVID-19 kriisiga

(17) 2023. aasta stabiilsusprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on 2023. aastal optimistlik ja edaspidi realistlik. Valitsuse prognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2023. aastal 2,8 % ja 2024. aastal 3,0 %. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv väiksem – 2023. aastal 2,3 % ja 2024. aastal 2,7 %, mis peamiselt tuleneb kodumaise sisenõudluse oodatust väiksemast kasvust.

(18) Valitsus prognoosib oma 2023. aasta stabiilsusprogrammis, et valitsemissektori eelarveülejäák väheneb pisut ja on 2023. aastal 2,0 % SKPst (2022. aastal 2,1 % SKPst). Programmi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 86,5 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 81,1 %-le SKPst 2023. aasta lõpus. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarveülejäák 2023. aastal 1,8 % SKPst. See on kooskõlas stabiilsusprogrammis prognoositud eelarveülejäáigiga. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse sarnane: 80,4 % 2023. aasta lõpuks.

(19) 2023. aastal peaksid valitsemissektori eelarvepositsiooni jätkuvalt mõjutama eelarvemeetmed, mida on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. Need hõlmavad 2022. aastast pikendatud meetmeid (eelkõige kütuseaktsiisi vähendamine kõigi tarbijate jaoks ja elektri hinna tõusu kompenseerimine). Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on toetusmeetmete eelarveline netokulu 2023. aastal 0,4 % SKPst¹⁷. Enamik 2023. aasta meetmetest ei näi olevat suunatud kõige haavatavamatele kodumajapidamistele või ettevõtetele ja paljud neist ei säilita täielikult hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks. Seepärast on suunatud toetusmeetmete summa, mida võetakse arvesse 2023. aastaks esitatud soovitude järgimise hindamisel, komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt 2023. aastal 0,0 % SKPst (võrreldes 0,1 %ga SKPst 2022. aastal).

(20) 12. juulil 2022 soovitas nõukogu¹⁸ Küprosel võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse

¹⁸ Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Küprose riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 104).

eelarvepoliitikaga,¹⁹ võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Küpros peaks olema valmis kohandama jooksvaid kulusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Küprosel suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiatulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusraha ning muid liidu vahendeid.

- (21) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on eelarvepoliitika 2023. aastal üldjoontes neutraalne (−0,1 % SKPst). See järgneb 2022. aasta neutraalsele eelarvepoliitikale (0,0 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasvul (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) peaks olema 2023. aastal üldisesse eelarvepoliitikasse neutraalne panus 0,0 % SKPst. See hõlmab energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele suunatud toetusmeetmete kulude vähenemist 0,1 % SKPst. Kokkuvõttes on riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kavandatud kasv nõukogu soovitusel kooskõlas. Taaste- ja vastupidavusraha toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatavate kulude maht peaks 2023. aastal olema 0,8 % SKPst, samas kui riiklikult rahastatavad investeeringud peaksid andma eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 0,8 protsendipunkti²⁰. Seega kavatseb Küpros rahastada täiendavaid investeeringuid taaste- ja vastupidavusraha ning muudest ELi vahenditest ning säilitab prognoosi kohaselt riiklikult rahastatavaid investeeringuid. Küpros kavatseb rahastada rohe- ja digipöördesse ning energiatulgeolekusse tehtavaid avaliku sektori investeeringuid, mis hõlmavad näiteks Küprose elektritaru juhtimissüsteemi loomist, uute energiatõhusate hoonete, sealhulgas uue psühhiaatriahaigla ehitamist, koolide energiatõhususe suurendamist ning Nikosia ja Larnaca piirkonna veega kindlustatust parandava reservuaari ehitamist, mida osaliselt rahastatakse taaste- ja vastupidavusraha ning muudest ELi fondidest.
- (22) Stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarveülejäak 2024. aastal suurenema 2,3 %-le SKPst. Eelarveülejäagi kasv 2024. aastal on peamiselt tingitud sotsiaalkindlustusmaksete suurenemisest alates 1. jaanuarist 2024. Programmis prognoositakse, et valitsemissektori võla suhe SKPsse väheneb 2024. aasta lõpuks 72,9 %ni. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal hinnatakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarveülejäak on 2024. aastal 2,1 % SKPst. See on kooskõlas programmis prognoositud eelarveülejäagiga. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse sarnane: 72,5 % 2024. aasta lõpuks.
- (23) Stabiilsusprogrammis nähakse ette kõigi energiatoetusmeetmete järkjärguline kaotamine 2024. aastal. Ka komisjon eeldab energiatoetusmeetmete täielikku järkjärgulist kaotamist 2024. aastal. See sõltub eeldusest, et energiahinnad ei tõuse uuesti.
- (24) Programmi kohaselt kavatseb Küpros saavutada keskpika perioodi eelarve-eesmärgi (struktuurne eelarvepositsioon 0,0 % SKPst) 2023. aastal ning säilitada see kogu ülejäänud programmiperioodi jooksul. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt

¹⁹ Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on Küprose keskpika perioodi (kümne aasta keskmine) nominaalne potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, hinnanguliselt 8,2 %.

²⁰ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud peaksid andma neutraalse panuse 0,0 protsendipunkti SKPst.

peaks struktuurne eelarvepositsioon keskpika perioodi eelarve-eesmärki ületades paranema 2023. aasta +0,9 %-lt SKPst 2024. aastaks +1,3 %-le SKPst. Usaldusväärse eelarvepoliitika kohaldamine 2024. aastal aitab tugevdada ka välispositsiooni.

- (25) Eeldades, et poliitikat ei muudeta, prognoositakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et riiklikult rahastatavad esmased netokulud²¹ kasvavad 2024. aastal 3,6 %.
- (26) Programmi kohaselt peaksid valitsemissektori investeeringud vähenema 3,0 %-lt SKPst 2023. aastal 2,8 %-le SKPst 2024. aastal. Investeeringute vähenemine kajastab püsivat nominaalinvesteeringute taset suurema SKP juures.
- (27) Stabiilsusprogrammis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava aastani 2026. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori eelarveülejäak jääma 2025. aastal samaks (2,3 % SKPst) ja 2026. aastaks suurenema 2,4 %-le SKPst. Seega peaks valitsemissektori eelarvepositsioon programmiperioodi jooksul kavakohaselt vastama aluslepingus sätestatud kontrollväärtusele. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 72,9 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 60,1 %-le SKPst 2026. aasta lõpus.
- (28) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Küprose taaste- ja vastupidavuskava rakendamine on käimas, kuid sellega võivad kaasneda teatavad viivitused. Küpros esitas ühe maksetaotluse, mis vastas kava 14 eesmärgile ning mille tulemusel maksti välja kokku 85 miljonit eurot. Küprose taaste- ja vastupidavuskava on suhteliselt suur ja keerukas. Viivituste ohu vähendamiseks on oluline tagada taaste- ja vastupidavuskava kindlakäeline juhtimine ning pidev järelevalve selle rakendamise üle. Küprose taaste- ja vastupidavuskava vaadatakse eeldatavasti läbi, et lisada sellesse kava „REPowerEU“ meetmed ja võtta arvesse maksimaalse rahalise toetuse määra vähendamist. Uue REPowerEU peatüki kiire lisamine taaste- ja vastupidavuskavasse võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Küprose strateegilisi eesmärke energia ja rohepöörde vallas. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline ja tulemuslik kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üldmise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.
- (29) Komisjon kiitis 2022. aastal heaks kõik Küprose ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid. Ühtekuuluvuspoliitika programmide kiire rakendamine vastastikuses täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga, sealhulgas REPowerEU peatükiga, on esmatähtis, et viia Küprosel ellu rohe- ja digipööre, suurendada majanduslikku ja sotsiaalset vastupanuvõimet ning tagada tasakaalustatud territoriaalne areng.
- (30) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Küpros silmitsi täiendavate probleemidega ettevõtluskeskkonnas, mis eelkõige hõlmavad riigile kuuluvate üksuste juhtimist, taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, elektrivõrgu ajakohastamist ja uuendamist,

²¹ Esmased netokulud on riiklikult rahastatavad kulud ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta ning need ei hõlma intressikulud ega tsüklilisi töötuskulusid.

energiaühendusi, energiatõhusust, kestlikku transporti ja rohepöörde jaoks vajalikke kutseoskusi.

- (31) Juhtimissüsteemis esineb lünki seoses rahvusvaheliste standarditega (nt OECD koostatud suunised riigi osalusega ettevõtete üldjuhtimise kohta ja Maailmapanga koostatud töövahend riigile kuuluvate ettevõtete üldjuhtimise kohta). Eelkõige kasvataksid riigile kuuluvate ettevõtete tõhusust ja tulemuslikkust finantstulemuste ja avaliku sektori eesmärkide suurem läbipaistvus ning suurem aruandekohustus. Lisaks võiks rakendada parimaid tavaid, näiteks tulemuspõhine ja läbipaistev riigile kuuluvate ettevõtete juhtorganitesse liikmete nimetamise menetlus. Samuti aitaks praegust olukorda parandada riigile kuuluvate ettevõtete omandiõiguse üleminek poliitikale orienteeritud ministeeriumidelt spetsiaalsele keskasutusele ning keske järelevalveüksuse loomine rahandusministeeriumis. Parem juhtimine aitaks tagada, et riigile kuuluvate ettevõtete peamised avaliku sektori investeerimisprojektid viiakse õigeaegselt lõpule, hõlbustades seeläbi rohe- ja digipööret. Riigile kuuluvate ettevõtete seotud meetmete võtmine muudaks juhtimise Küprosel tõhusamaks ning turu nii kohalike kui ka välismaiste ettevõtete jaoks õiglasemaks ja läbipaistvamaks. See on kooskõlas Küprose pikaajalise strateegia eesmärkidega ja selle aluseks oleva tegevuskavaga (algatuse „Osaliselt valitsusasutusena tegutsevate ettevõtete moderniseerimine ning innovatsiooni ja efektiivsuse edendamiseks õigete stiimulite loomine“ raames). Poliitika, mille eesmärk on parandada riigile kuuluvate ettevõtete juhtimist, võib ka avalikku sektorit tõhusamaks muuta.
- (32) Selleks et Küprose taastuvate energiaallikate täielikku potentsiaali veelgi paremini ära kasutada, võiks teha täiendavaid investeringuid elektrivõrgu ajakohastamisse ja uuendamisse ning võtta kasutusele võrguülesed energiasalvestusrajatised. Elektriostulepingud ja hinnavahelepingud võivad olla sobivad majanduslikud vahendid, et kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu. Küpros praegu gaasi ei kasuta, kuid nafta osakaal energiaallikate jaotuses on 83,2 %. Arvestades energiahindade suurt kõikumist maailmaturgudel, on Küprose majanduse kestlikkuse seisukohast äärmiselt oluline vähendada riigi suurt sõltuvust naftast, mille ta täies mahus impordib. Energiatarnete mitmekesistamiseks ja impordisõltuvuse vähendamiseks oleks Küprosel kasulik ehitada välja täiendavad elektriühendused, võtta laialdasemalt kasutusele taastuvad energiaallikad ning teha uusi investeringuid taristusse ja võrkudesse. Peale selle võiks laiendada ja kiirendada energiatõhususe poliitikat, et ohjeldada kasvavat energiatarbimist, mis on märkimisväärselt suurem kui ELi keskmine. Energiatõhususe meetmed peaksid aitama leevendada ka energiaostuvõimetust, mida kogeb suur osa elanikkonnast (2021. aastal 19,4 %), kasutades selleks vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika vahendeid. Küpros saaks kasu üleminekust kestlikule transpordile. Saar sõltub praegu eratranspordist ja kogu transpordisektor tekitas 2020. aastal 21 % kasvuhoonegaaside koguheitest, kuid sellised näitajad nagu elektrisõidukite osakaal esmakordselt registreeritud autode hulgas ja laadimispunktide arv ühe elektrisõiduki kohta, on ELi madalaimad. Paketi „Eesmärk 55“ sihtide saavutamiseks peab Küpros veelgi vähendama kasvuhoonegaaside heidet ning suurendama taastuenergia tootmist ja energiatõhusust.
- (33) Tööjõu- ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistes sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate väljatöötamine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme üleminekul kasvuhoonegaaside nullnetoheitega majandusele. 2022. aastal ei jätkunud mitmete rohepöördeks vajalikke erioskusi või -teadmisi nõudvate ametikohtade täitmiseks piisavalt töötajaid ja kõige olulisemates sektorites (nt ehitus ja

tootmine) oli vabade töökohtade määr suurenenud. Kvaliteetsed haridus- ja koolitussüsteemid, mis vastavad tööturu muutuvatele vajadustele, ning sihipärased täiend- ja ümberõppe meetmed on esmatähtsad, et vähendada oskuste nappust ning edendada töötajate kaasamist ja üleminekut. Kasutamata tööjõupakkumise rakendamiseks peavad need meetmed olema kättesaadavad eelkõige rohepöördest enim mõjutatud üksikisikutele ning sektorites ja piirkondades.

- (34) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2023. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus²² kajastub allpool esitatud soovitus 1.
- (35) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et i) tagada võla jätkusuutlikkus ja hoiduda 2023. aastal kogunõudluse laiapõhjalisest toetamisest, suunata paremini kõrgete energiahindade mõju leevendamiseks võetavaid eelarvemeetmeid ning kaaluda asjakohaseid viise toetuse lõpetamiseks, kui energiahinnasurve väheneb; ii) säilitada suured avaliku sektori investeeringud ja edendada erainvesteeringuid, et toetada rohe- ja digipööret; iii) toetada palgasuundumusi, mis leevendavad ostujõu vähenemist, piirates samal ajal teisest mõju inflatsioonile, tõhustada veelgi aktiivset tööturupoliitikat ja leevendada oskuste nappust; iv) parandada ettevõtluskeskkonda ja tagada, et energiatoetus ettevõtetele on kulutõhus, ajutine, suunatud elujõulistele ettevõtetele ja säilitab stiimulid rohepöördeks, ning v) säilitada makromajanduslik finantsstabiilsus ja jälgida riske, jätkates samal ajal tööd pangandusliidu väljakujundamiseks, Küprose puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist, kolmandat ja neljandat euroala käsitlevat soovitust.
- (36) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja kõnealust hindamist, on nõukogu 2023. aasta riikliku reformikava ja 2023. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud. Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud nõukogu soovitused kajastuvad allpool esitatud soovitus 1. Soovitus 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada erasektori, valitsemissektori ja välisvõlga seotud haavatavust. Soovitus 2 aitab kaasa soovitus 1 täitmisele. Soovitus 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada tasakaalustamatust ja rakendada soovitusi euroala kohta kooskõlas põhjendusega 35,

SOOVITAB Küprosel võtta 2023. ja 2024. aastal järgmisi meetmeid.

1. Kaotada kehtivad energiatoetusmeetmed 2023. aasta lõpuks. Kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja toetusmeetmeid, tagada, et need on suunatud haavatavate kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Säilitada 2024. aastal usaldusväärne eelarvepositsioon ja riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusraha toetuste ja muude ELi vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks.
- Hõlbustada erasektori võla vähendamist, rakendades muu hulgas tõhusa sundtäitmise raamistikku.
- Jätkata 2024. aasta järgsel perioodil investeeringuid ja reforme, mis soodustavad suuremat kestlikku majanduskasvu ja säilitavad keskpikas perspektiivis usaldusväärse eelarvepositsiooni.

²²

Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2 ja artikli 9 lõikele 2.

2. Kiirendada taaste- ja vastupidavuskava rakendamist, tagades muu hulgas piisava haldussuutlikkuse, ning viia kiiresti lõpule REPowerEU peatüki koostamine, et alustada selle rakendamist. Jätkata ühtekuuluvuspoliitika programmide kiiret rakendamist täielikus vastastikus täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga.
3. Võtta meetmeid riigile kuuluvate ettevõtete juhtimise parandamiseks kooskõlas rahvusvaheliste standarditega.
4. Vähendada sõltuvust fossiilkütustest ja mitmekesistada energiaallikaid. Kasutada paremini ära kogu taastuvenergia tootmise potentsiaal, kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, kasutades sobivaid majanduslikke vahendeid ja tehes täiendavaid investeeringuid elektrivõrgu, sealhulgas energiasalvestusrajatiste ajakohastamiseks ja uuendamiseks. Kiirendada elektriühenduste väljaarendamist. Laiendada energiatõhususe meetmeid ja kiirendada nende rakendamist, muu hulgas selleks, et lahendada kütteostuvõimetusega seotud probleemid, ning minna üle kestlikule transpordile. Suurendada poliitilisi jõupingutusi rohepöördeks vajalike oskuste pakkumiseks ja omandamiseks.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*